

pořádila Komise pro matematiku na vysokých školách technických, ekonomických a zemědělských při Jednotě českých matematiků a fyziků (JČMF), je dnes již našim vysokým školám k dispozici. Zabývá se nejen tvorbou kurikula (osnov) evropského inženýra, ale všímá si řady problémů, na které jsem upozornil v odst. 3. svého příspěvku. Je to dokument hodný našeho zřetele, ke studiu a zamyslení. Uvedená Komise JČMF je již členem SEFI a dovoluji si oznámit, že právě ve dnech 18. až 20. září 1994 se koná v Praze první jednání instituce SEFI-MWG na území bývalého socialistického bloku.

5. Závěr

Problematika, kterou jsem naznačil ve svém příspěvku, je velmi složitá, ale její řešení nelze odkládat. Je tu třeba skutečně efektivní spolupráce pedagogů, matematiků, techniků z praxe i z vysokých škol a odborníků z oblasti výpočetní techniky — tedy kvalitní a promyšlená týmová práce.

Doporučuji na půdě naší České pedagogické společnosti utvořit pracovní skupinu odborníků pro vysokoškolskou pedagogiku jako první krok k řešení naznačených problémů.

K přípravě učitelů pro výchovu a vzdělávání handicapovaných žáků v běžných školských zařízeních

Petr Franiok

Hlásíme se k Deklaraci lidských práv, Listině základních práv a svobod, Úmluvě o právech dítěte. Často kolem sebe slyšíme, v různých dokumentech i v tisku čteme, že všichni lidé mají stejná práva. Při vyslovení této myšlenky ne všichni myslíme také na postižené spoluobčany. Ne vždy máme dostatečně na zřeteli fakt, že společnost potřebuje každého jedince, i toho s osobnostními zvláštnostmi a specifickými potřebami.

Naše děti přicházejí do základních škol po šestém roce věku. Je všeobecně známo, že ne všechny děti jsou v tomto věku natolik vyspělé a duševně zralé, aby mohly na sebe úspěšně vzít roli školáků. Mimo jiné se zde projevují předchozí nedostatky v rodinné výchově. Ne všechny odchylky od tohoto tzv. „normálního vývoje“ zejména šestiletých dětí, žáků prvních tříd základních škol, se dají s jistotou přesně diagnostikovat v předškolním věku. Tak se učitelům zejména v elementárních třídách základních škol dostává do rukou část dětské populace, která se brzy po začátku školní docházky

začne jevit jako určitým způsobem problémová, tzn. odlišuje se od toho, co jsme si zvykli nazývat normou.

I když zatím spíše ojediněle, jsou přece již vřazováni do běžných tříd běžných základních škol žáci, kteří jsou nositeli určitého postižení, znevýhodnění v oblasti smyslové, mentální, somatické, mají poruchu chování nebo specifickou poruchu učení a vyžadují ve třídě speciální péči. Jde zde o integrační snahy, včleňování výchovy a vzdělávání postižených, znevýhodněných dětí a mladistvých do škol pro většinu populace, do běžných tříd. Děje se tak základě snahy rodičů postižených dětí a odborníků z řad učitelů, psychologů, lékařů a sociálních pracovníků. Podkladem pro toto snažení jsou všeobecné demokratické tendence v naší společnosti vycházející z humánních postojů většiny lidí. Legislativně se integrační snahy opírají o *Listinu základních práv a svobod, Úmluvu o právech dítěte, Zákon č. 399/91 Sb. a Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení*, který byl přijat Vládou ČR 8. září 1993.

Včleňování výchovy a vzdělávání postižených jedinců do běžných škol má v případech citlivého přístupu a individuálního posouzení každého případu mnoho kladů a výhod, které se projeví jednak u dítěte postiženého, ale také u dětí nepostižených. Jejich osobnost je pak bohatší o novou dimenzi — soužití a pomoci postiženému člověku — protože společně s postiženým dítětem se účastní celého výchovně vzdělávacího procesu ve třídě.

Bohužel se často stává, že v běžné základní škole, kam dnes již malá část postižených žáků dochází, většinou nejsou k dispozici učitelé se speciálně pedagogickým vzděláním, kteří by s postiženým dítětem pracovali adekvátními specifickými metodami a postupy. Zde je třeba mít na zřeteli, že převážná část učitelů druhého a třetího stupně škol dosud nemá o výchově a vzdělávání postižených dětí ani nejmenší potřebné znalosti, protože se s problematikou speciální pedagogiky během svého vysokoškolského studia nesetkali. Výjimku tvoří v současné době posluchači učitelství (všeobecně vzdělávacích předmětů) pedagogických fakult v Praze, Brně, Plzni.

Do jaké míry by tedy měl být vzdělán v otázkách speciální pedagogiky učitel či učitelka mateřské školy, prvního a druhého stupně základní školy, střední školy?

Každý učitel by měl být seznámen s problematikou speciální pedagogiky do té míry, aby dokázal u jednotlivých nedostatků, znevýhodnění, postižení provést depistáž (ať již jde o postižení v oblasti smyslové, řečové, mentální, výchovné, tělesné či specifické vývojové poruchy učení). Měl by umět zhruba diagnostikovat, doporučit dítě k adekvátnímu odbornému vyšetření a následně s žákem ve škole přiměřeně pracovat, podílet se na provádění zejména dlouhodobých terapií, při kterých bude samozřejmě spolupraco-

vat s odborníkem z dané oblasti, který provede důkladné vyšetření. Bude spolupracovat i s rodiči žáka, jejichž úzká spolupráce u většiny reedukací a terapií je naprostou nezbytností, jestliže má být dosaženo pozitivního výsledku. Učitel by měl být schopen účinně zasahovat, eventuálně (po konzultaci s odborníkem) i pozměňovat průběh terapie u žáka. Zejména by tak měl činit v případech, kdy sám je přesvědčen z každodenního kontaktu a pozorování žáka, že navržený terapeutický postup nebo reedukace neodpovídá individuálnímu tempu dítěte. Při svém počínání může učitel spolupracovat se zkušenějšími pedagogy, výchovným poradcem školy, nezdědka s celým kolektivem třídy a samozřejmě především s odborníkem z dané oblasti.

Výuka speciální pedagogiky ve studiu učitelství, zejména prvního a druhé stupně základních škol, by měla (kromě základního poučení o jednotlivých problematikách speciálně pedagogických) být orientována především na specifické vývojové poruchy učení, zejména dyslexii, dysgrafii, dysortografií, dyskalkulii a méně známou specifickou vývojovou poruchou chování. Měla by být zaměřena na jejich diagnostiku i nápravu. Stranou zájmu by neměla zůstat ani oblast etopedie, poruch chování, prevence drogové závislosti, závislosti na alkoholu (zejména pro žáky středního a staršího školního věku).

Výuka musí být dále obohacena o moderní pojetí integrace výchovy a vzdělávání postižených jedinců. Teoretická výuka speciální pedagogiky musí být i v těch oborech studia, kde zdaleka není dominantní disciplínou, maximálně propojena s odbornou praxí či alespoň exkurzí v odpovídajících typech škol a v dalších zařízeních zdravotnických a sociálních. Mezi zařízení a školy, které jsou zařazeny jako vhodné pro praktikující studenty, bychom již měli počítat i nově vzniklé školy a zařízení soukromá či církevní, ale pouze taková, která svou kvalitou předčí běžná zařízení státní.

Literatura:

- Foucault, M.: Dějiny šílenství. Praha. Nakladatelství Lidové noviny 1994.
- Hadj Moussová, Z.: Problémy s integrací. In: Sborník koreferátů na 2. konferenci ČAPV. Ústí nad Labem 30. 6.–1. 7. 1994.
- Jesenský, J.: Prostor pro integraci. Praha. Comenia Consult 1993.
- Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení. Dokument schválený usnesením Vlády ČR č. 493 ze dne 8. 9. 1993.
- Zákon č. 399/91 Sb.